
RESTAURANT LA CALETA. (PALMA DE MALLORCA)

ENRIC MAS

El del restaurant La Caleta va ser de bon principi un projecte ambiciós: 1972 m² de local a tres alçades, 840 m² de terrasses amb piscina a primera línia de mar, al bell mig del Passeig Marítim de Palma i amb vistes sobre la badia. A més, el restaurant formava part d'un complex que incloïa 160 apartaments, una residència amb 60 places i diversos locals comercials.

La seva inauguració, el mes de juny de l'any 1966, va venir precedida d'una gran expectació. El ministre de Turisme, Fraga Iribarne, en va visitar les instal·lacions uns deu dies abans de la seva obertura [1] i [2], notícia que va ser recollida per la premsa

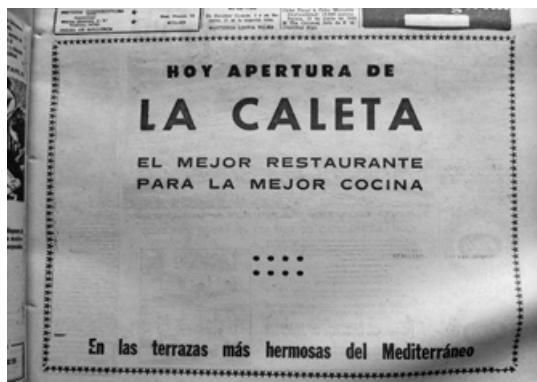

Fig. 1 En primer pla l'artista i dissenyador Francesc Barceló, darrere d'ell les autoritats i els membres del Consell d'administració de La Caleta acompanyen a l'aleshores Ministre de Turisme Manuel Fraga Iribarne a la recepció que es va celebrar al restaurant, abans de la seva inauguració.

Fig. 2 Francesc Barceló amb alguns dels membres del Consell d'administració de La Caleta. En la imatge es poden apreciar alguns dels paravents de ferro emprats per distribuir els diferents ambients del local i actualment ja desapareguts.

Fig. 3 Anunci de mitja pàgina a *Baleares* el mateix dia de la inauguració del restaurant.

local (*Baleares* i *Diario de Mallorca*, 1966, Juny 7)¹ i durant els dies anteriors i posteriors a l'inici de la seva activitat van aparèixer a *Baleares* (aleshores el diari oficial i el de més tirada) prop d'una desena d'anuncis, fet realment infreqüent tractant-se d'una iniciativa privada [3].

Finalment, tant *Baleares* com *Diario de Mallorca* li van dedicar una plana sencera amb titulars tan expressius com «El restaurante La Caleta es un magnífico balcón sobre nuestra grandiosa bahía» [4] o «A la misma categoría que los más lujosos hoteles de Mallorca... Palma tiene el restaurante La Caleta» [5]. En aquests articles (*Diario de Mallorca*, 1966, Juny 18 i *Baleares*, 1966, Juny 19) es detallen totes les qualitats d'un local que esdevindrà emblemàtic per diverses raons. En primer lloc, tal com hem esmentat, es destaca la magnitud i qualitat del projecte, en segon la seva privilegiada ubicació, i en tercer -però no menys important- es fa al·lusió al treball d'interiorisme realitzat per l'artista i dissenyador mallorquí Francesc Barceló².

«Piscina, solariums, snack-bar, salones y una cocina de primerísima calidad al servicio de la vida social Mallorquina» és el que assenyala l'entradeta d'un dels rotatius. També es fa menció, en el cos del text, d'altres aspectes rellevants: la instal·lació d'un modern sistema de condicionament d'aire, una il·luminació amb quinze tons i tipus de llums, així com l'equipament de la cuina, la qual estarà al càrrec d'un reconegut professional del sector.

¹ «La caleta es, por su emplazamiento, maravilloso, y por sus características, que debidamente serán conocidas, un restaurante fuera de serie, del que el Sr Fraga hizo grandes elogios» (*Diario de Mallorca*). «Alrededor de las ocho de la tarde, el Sr. Fraga Iribarne acompañado de las primeras autoridades de la Provincia se dirigieron al novísimo restorán del Paseo Marítimo [...] la estupenda impresión tanto del Sr. Ministro como de las autoridades, frente a la soberbia panorámica que se divisa desde la amplia y majestuosa terraza del mencionado establecimiento así como ante las excelencias decorativas y arquitectónicas del mismo fue unánime y vivamente expuesta» (*Diario de Mallorca*, 7 de juny de 1966).

² Francesc Barceló Bover (Son Carrió, 1926 - La Garriga, 1985) Dissenyador i escultor mallorquí, intèrpret del grup artístic Es deu des Teix. Va realitzar escultures en ferro i dissenys d'interiors, mobiliari i objecte decoratiu. Va exposar a Palma de Mallorca, Barcelona, Madrid, València, Bilbao, Milà, París i Nova York.

Fig. 4 Reportatge al *Diario de Mallorca*, aparegut uns dies després de la inauguració del restaurant.

Fig. 5 Reportatge, també a tota pàgina, a *Baleares*.

Fig. 6 Ubicació de La Caleta, al barri de Son Armadams de Palma.

Pel que fa a la ubicació, el restaurant ocupa el setè nivell d'un edifici de catorze plantes i té tres accessos: Dos des del carrer Marqués de la Sènia³ ubicats als núm. 147 i 149, dels quals un dona entrada al hall i l'altre a l'snack-bar, la piscina i la terrassa. El tercer dels accessos seria el de la façana principal de l'edifici, que es troba al Passeig Marítim i es faria a través de la planta baixa, fent ús de l'ascensor.

En qualsevol cas l'ubicació del local és privilegiada no tan sols per les vistes sobre la badia sinó també per l'emplaçament, situat al llindar del barri de Son Armadams amb el d'El Terreno, al districte de Ponent de Palma [6]. Bona part del barri de Son Armadams s'estén entre la façana marítima de la ciutat i el bosc de Bellver, un indret amb un passat residencial, on a finals del segle XIX i principis del XX s'aixecaren nombroses residències estivals de famílies burgeses i un turisme incipient que s'allotjava als tranquils i exclusius hotels Alhambra o Mediterráneo.

Amb la construcció del passeig marítim, entre els anys 50 i 60, el barri canviarà de socarrel i s'hi instal·laran nombroses sales de festes, hotels, restaurants i àrees d'oci que inicialment gaudiran de gran prestigi: Tito's (l'única que ha aconseguit perdurar amb èxit), Sargent Pepper's, Rodeo, Tiffany's, Flamingo, Zhivago o La Cubana eren els noms d'algunes de les sales que van contribuir a què El Terreno (i concretament els voltants del seu centre neuràlgic, la Plaça Gomila) aconseguís gaudir d'un prestigi internacional. També la cocteleria Joe's, el Cafè Bellver, el Mónaco, el bar Loa, els restaurants La casita, amb una carta de cuina francesa, o l'Olas especialitzat en cuina danesa, la Cafeteria Antonio... la llista és llarga. No gaire lluny d'on es trobava La Caleta estava emplaçat també el

³ Actualment, el tram del carrer on es troba ubicat l'edifici de la Caleta ha canviat de nom i ha deixat de ser considerat la continuació del carrer Marqués de la Sènia (que encara existeix), per anomenar-se Carrer de Federico García Lorca, on a l'edifici de La Caleta li correspon el número 19.

Club Natació Palma i poc després obririen la bolera Interbowling i el Gomila Park ⁴, ubicat just enfront de les entrades directes al restaurant, entre els actuals carrers Federico Garcia Lorca i Joan Miró. Aquests equipaments afavorien un tipus d'activitat no exclusivament nocturna i orientada a un públic més familiar. Però el descontrol urbanístic, la sobreexplotació del sol i el canvi de model turístic, entre altres factors, acabaran provocant que el barri degeneri al llarg dels anys 70 i 80 fins a convertir-se en una zona absolutament devaluada i de difícil recuperació. Aquesta situació era no obstant difícil de preveure en el moment el que s'inaugurà La Caleta. Malgrat que algunes veus prevenien contra l'excessiva explotació d'algunes zones de l'illa⁵, la confiança dels sectors del turisme, la restauració i la construcció era total i les iniciatives públiques, com les privades, s'orientaven cap al creixement a tota costa (mai més ben dit) i a qualsevol preu. En les actuals condicions, en canvi, inclús un local tan ben ubicat⁶ i amb tantes possibilitats com el de La Caleta té molt difícil sortida.

Els equipaments, així com els elements de disseny amb què comptava van ser desmantellats per l'anterior propietari, Vicenç Grande⁷, que va fer tabicar parcialment l'espai, es desconeix amb quina finalitat.

Ha desaparegut la barra de palissandre [7] projectada per Francesc Barceló, rematada de llautó i amb uns originals orificis ovalats entapissats en negre. Han desaparegut igualment els revestiments de marbre i bronze, així com els paravents de forja, element característic en les decoracions de Barceló, que va treballar

⁴ Gomila Park era un centre d'oci i esbarjo, amb piscina, pistes de tennis, gronxadors, tobogan, pista de patinatge...

⁵ Sobre la sobreexplotació turística de Mallorca, ja en els inicis de la dècada dels 60 trobem alguns articles en premsa on apareixen les primeres veus crítiques, citem per exemple el paràgraf inicial del titllat «Aquí yace el paisaje mallorquín»: «La plusvalía incontrolada de nuestros mejores solares ribereños, el afán de máximo aprovechamiento de los terrenos, la actual orgía constructora, está dando al traste con el paisaje mallorquín: tremenda paradoja, puesto que en aras del turismo estamos destruyendo nuestra misma fuente de atracción turística, que es el paisaje». (*Baleares*, 12 desembre de 1963).

⁶ Malgrat la devaluació dels barris d'El Terreno i Son Armadams no oblidem que l'edifici de La Caleta té la seva façana principal al Passeig Marítim, i això fa que mantingui un considerable valor.

⁷ L'empresari de la construcció Vicenç Grande Garau és conegut per haver estat el president del Mallorca Reial Club de Futbol entre els anys 2003 i 2009.

Fig. 7 Aspecte de la barra del local.

Figura 8 Aspecte del mural just abans de la inauguració del local.

Figura 9 Francesc Barceló durant la realització del mural que representa la façana marítima de Palma.

abundantment el ferro en la seva carrera com a dissenyador i com a escultor. L'únic element de la decoració original que perdura és el mural en pedra de Santanyí que presidia un dels accessos del restaurant [8].

Tallat in situ pel mateix Francesc Barceló [9], aquest relleu -de prop de 8 metres de llargada i 2 metres i mig d'alçada- representa el Passeig Marítim reflectit sobre les aigües de la badia, amb el castell de Bellver al fons. Es tracta d'un dels escassos murals fixos que va realitzar l'artista, la producció escultòrica del qual es va centrar de manera gairebé exclusiva en treballs en ferro, que, si bé podien ser relleus o, com diu C. A. Areán⁸, «esculptintures»⁹, habitualment permetien ser penjades i despenjades del mur. En concret se li coneixen tres obres murals, una en ceràmica¹⁰ i dues en pedra, la primera de les quals l'havia realitzat uns tres anys abans per l'Hotel Daina, al Port de Pollença i va desaparèixer en l'última reforma de l'hotel, als voltants de l'any 2000.

Tot fa pensar que, si ningú en determina la seva protecció, també el mural de La Caleta podria acabar desapareixent. El material en què està realitzat (la pedra de Santanyí) és una calcoarenita semblant al marès i per tant, una pedra fràgil i porosa, la qual cosa dificulta la seva possible extracció i trasllat. En conseqüència, la perdurabilitat de l'obra està en funció de l'ús que se li acabi donant al local i del seu encaix en un futur projecte decoratiu del mateix [10].

Es tracta de manera molt evident d'una obra d'encàrrec, destinada a subratllar la singularitat de l'ubicació del restaurant i les seves vistes. Una obra figurativa, igual que també ho seran els altres

⁸ Carlos Antonio Areán González (Vigo, 1921) Crític d'art, historiador i comissari d'exposicions. Va ser director de la col·lecció *Cuadernos de Arte y publicaciones españolas* i de les sales d'exposicions del Ateneo de Madrid, ocupant als càrrecs de l'administració cultural i artística en els anys 60 i 70.

⁹ Sobre el concepte d'esculptintura, introduït pel crític Carlos Antonio Areán per a reunir diferents treballs a cavall entre la pintura matèrica, i el relleu escultòric, veure: Areán, C. A. *Pintores extranjeros en España: tendencias no imitativas*, Madrid: Publicaciones españolas, Ministerio de Información y Turismo, 1963; i els articles *Esculptintura no imitativa en España* i *Esculptintura no imitativa en España: nuevas promociones y futuro previsible a les revistes: Hogar y arquitectura: revista bimestral de la obra sindical* (set./oct. 1963), i *Bellas artes*. Núm. 36 (1974), respectivament.

¹⁰ Ubicat a la recepció de l'Hotel Hawaii, a Palma Nova.

Fig. 10 Malgrat l'estat d'abandó del restaurant, el mural de pedra es conserva en perfecte estat.

dos murals esmentats, que contrasta amb la línia entre informalista i constructivista de la producció escultòrica de Francesc Barceló en els anys 60. No podem dir, això no obstant, que sigui una representació realista [11], ja que el traçat de la façana marítima de la ciutat tan sols és reconeixible per la representació del castell. Altrament es tracta, com reconeix el crític Gabriel Fuster¹¹, d'un «treball de volums i masses sense altra intenció que buscar les harmonies derivades d'una sàvia i artística composició» (*Baleares*, 1966, Juliol 1) [12].

El de La Caleta és l'últim dels projectes decoratius que es coneixen de Francesc Barceló a Palma. L'any de la seva inauguració serà també el de l'última de les mostres en què s'exposen les seves escultures¹² i coincideix també amb el tancament de Mobel¹³, la tenda de mobiliari i decoració que compartia a Palma amb la major de les seves germanes. A partir d'aquest moment la seva trajectòria professional es distanciarà de la seva Mallorca natal i s'orientarà de manera pràcticament exclusiva cap al disseny de mobiliari, treballant per a diverses firmes espanyoles i italianes i obrint la seva pròpia fàbrica de mobles —CEDI¹⁴— a La Garriga, localitat on acabà establint la seva residència familiar i on va morir l'any 1982.

¹¹ Gabriel Fuster Mayans (1913-1977) Conegut com «Gafim». Crític d'art habitual del diari *Baleares* periodista i autor del llibre *Tres viatges amb calma per l'illa de la calma*. Fou el creador dels Premis Ciutat de Palma. Vegeu: Marin, C. *Gabriel Fuster Mayans (Gafim): un periodista a la Mallorca franquista*. Palma de Mallorca: Lleonard Muntaner, 1999.

¹² Estàriem parlant de l'exposició col·lectiva realitzada a Nova Gallery, a Palma de Mallorca el mes de juny de 1966 junt amb un seguit d'artistes estrangers residents a l'illa, alguns dels quals havien format part, amb Francesc Barceló, del grup d'*Es deu des Teix*.

¹³ Mobel estava ubicada al centre de Palma, a la cantonada de Jaume III amb el carrer de s'Aigo i va estar activa entre els anys 1958 i 1966.

¹⁴ CEDI va produir mobiliari principalment de fusta, contràriament a l'anterior empresa de mobiliari que Francesc Barceló va tenir a Mallorca (Barcel) centrada en la fabricació de mobles i accessoris en forja. Durant la dècada dels 70, va participar a diversos salons a Espanya i arreu d'Europa, tancant portes l'any 1983.

Figura 11 Detall del mural de La Caleta. Es desconeix si la coloració rosada del mural formava part del mateix des de bon principi.

Figura 12 Breu ressenya sobre el mural de La Caleta publicada a *Baleares* poc després de la inauguració del restaurant.